

Congregatie voor de Instituten van Gewijd Leven
en Sociëteiten van Apostolisch Leven

DE VORM VAN HET EREMIETENLEVEN
IN DE LOKALE KERK

'PONAM IN DESERTO VIAM'
(JESAJA 43:19)

RICHTLIJNEN

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING

I. DE TRADITIE VAN HET EREMIETENLEVEN

II. ROEPING TOT EN IDENTITEIT VAN HET EREMIETENLEVEN (CANON 603)

- II.1. DE KERKELIJKE ERKENNING
- II.2. IN DE STILTE VAN DE EENZAAMHEID
- II.3. TOT LOF VAN ZIJN HEERLIJKHEID
- II.4. DE AFZONDERING VAN DE WERELD

III. HET EREMIETENLEVEN IN DE LOKALE KERK

- III.1. TYPOLOGIE VAN DE EREMIETEN
- III.2. DE ROEPING TOT HET EREMIETENLEVEN
- III.3. VOLGENS EEN *RATIO VIVENDI*
- III.4. ARBEID EN BEHUIZING VAN DE EREMIET

IV. DE OPNAME VAN DE EREMIET IN HET BISDOM

- IV.1. LEDEN VAN EEN INSTITUUT VAN GEWIJD LEVEN OF VAN EEN SOCIËTEIT VAN APOSTOLISCH LEVEN
- IV.2. DE CLERICUS-EREMIET
- IV.3. OVERPLAATSING NAAR EEN ANDER BISDOM
- IV.4. HET EREMIETENLEVEN VERLATEN

CONCLUSIE

AANHANGSEL

- I. VOORBEELD VOOR DE FORMULERING VAN HET *PROPOSITUMEN* VAN DE *PROFESSIO*
- II. VOORSTEL WAT DE INHOUD VAN HET *LEVENSPLAN* BETREFT

INLEIDING

1. “Ik zal een weg in de woestijn banen” (*Jesaja 43:19*). Het vers van de profeet biedt ons de fascinerende horizon van de woestijn – een geliefd beeld van het eremietenleven – en herinnert tegelijkertijd aan de metafoor van het door God uitgezette pad waarop de leerling zich begeeft op zoek naar Zijn Gelaat. Van het Oosten tot het Westen is de christelijke traditie doordrongen van de lichtende aanwezigheid van mannen en vrouwen die, op bijzonder radicale wijze, de *sequela pressius Christi* in de vorm van het eremietenleven hebben geleefd. Vanaf het begin herinneren de eerste getuigenissen aan wat typerend is voor een leven dat gegeven is aan God, “tot eer van de heerlijkheid van Zijn genade” (*Efeziërs 1:6*).

Het eremietenleven komt tot uiting in de keuze om een intense en exclusieve zoektocht naar de aanblik van God te leven en, gestimuleerd door het verlangen naar een innige vereniging met Hem, zich over te geven aan Hem alleen in de meest rigoureuze afzondering van de wereld. Een leven dat *soli Deo*¹ geleefd wordt, is geworteld in het hart van de Kerk en de mensheid, terwijl het openstaat voor een vruchtbare voorspraak.

De Kerk verlangt ernaar dank te betuigen voor deze “parel van grote waarde” (*Matteüs 13:46*), die geplaatst is zowel in het midden als aan de randen van het leven van de christelijke gemeenschappen, en door de herders van de lokale Kerken – zich bewust van hun plicht om de authenticiteit daarvan te behoeden en de ontwikkeling daarvan te begeleiden – in hoog aanzien wordt gehouden.

De *Richtlijnen* van de Congregatie voor de Instituten van Gewijd Leven en Sociëteiten van Apostolisch Leven richten zich, in lijn met de traditie van het eremietenleven en binnen het kader van canon 603, in het bijzonder op die eremieten, mannen en vrouwen, die direct afhankelijk zijn van de diocesane bisschop en onder zijn begeleiding hun eigen levensvorm volgen.²

I. DE TRADITIE VAN HET EREMIETENLEVEN

2. Vanaf de eerste tijden van het Christendom vertegenwoordigde de eremieten- of anachoretenlevensvorm, die beschouwd kan worden als de oudste en meest rigoureuze vorm van afzondering van de wereld, een sterke oproep tot evangelische radicaliteit. De heilige Antonius Abt (ca. 251–356),³ de heilige Paulus van Thebe (ca. 227–341), de heilige Hilarion de Grote (ca. 291–371) en vele anderen trokken zich, gehoorzaam aan het Woord, terug in de woestijn om zich geheel en al aan de Heer aan te bieden, in de eenzaamheid, volhardend in het gebed, in onthouding, vrij van zichzelf en de dingen, gekenmerkt door vasten, verzaking van goederen en een leven in armoede.

3. De Regel van de heilige Benedictus (480–547) heeft het

¹ Vgl. THEODORUS DE STUDIET, *Parva catechesis*, ed. E. Auvray, Paris, 1981, 141–142.

² Vgl. CIC, c. 603 §2; vgl. JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 7.

³ Vgl. ATHANASIUS, *Vita Antonii*, PG 26, 835–976.

eremietenleven sterk beïnvloed. Zoals men kan lezen in het eerste hoofdstuk,⁴ wordt dit leven zeer gerespecteerd, waarbij de nadruk echter ligt op het cenobietenleven. Terwijl het monastieke leven in zijn canoniek-rechtelijke status steeds preciezer werd, verloor het eremietenleven aan betekenis binnen de kerkelijke structuur, ook al bleef het dicht bij het volk.

In het Westen, tijdens de periode van de volksverhuizingen, maakte het eremietenleven een heropleving door. Onder andere ontwikkelde zich het fenomeen van de Ierse missionaris-anachoreet, dat een belangrijke rol speelde in de evangelisatie van Europa. In het Oosten markeren de *Novellae Consistutiones* van Justinianus (527–565) een belangrijke verandering, waarbij het eremietenleven niet meer werd toegestaan, tenzij binnen een afhankelijke relatie met een gemeenschap. De overgang naar de eenzaamheid scheen bijna de bekroning van de levensweg van de monnik te zijn.

In de loop van de tijd werd de noodzaak duidelijk van een proefperiode met een ervaren eremiet (*abba*) of een geestelijke moeder (*amma*), die de eerste stappen van de nieuwe eremiet kon begeleiden. De groeperingen van eremieten rond een ervaren gids zijn de oorsprong van vele cenobietengemeenschappen. Gedurende lange tijd bestond het anachoretenleven naast de cenobietenmonastiek, waaraan het gelijkgesteld werd door het canonieke recht.⁵

4. De 11^e en de 12^e eeuwen zagen enerzijds een opbloeien van het eremietenleven en anderzijds een verschuiving daarvan naar nieuwe vormen, zoals de Orde van anachoreten (bijvoorbeeld de Camaldulenzers, de Kartuziers, de Eremieten van Onze Lieve Vrouw van de Berg Karmel), nieuwe religieuze stichtingen, die sommige van de karakteristieke elementen van het eremietenleven incorporeerden, zoals de fysieke afzondering van de wereld, de soberheid en de handenarbeid, zodat men kan stellen dat de Gregoriaanse hervorming zelf, die door deze nieuwe orden werd doorgevoerd, in haar meest radicale aspecten vooral geïnspireerd is door de spiritualiteit van de woestijn.

5. Tussen de 14^e en de 16^e eeuwen, toen de organisatie van de samenleving in sociale klassen sterker werd, nam de anachoretenlevenswijze met zijn karakteristieke eigenschappen van autonomie, eenvoud en nederigheid af, en lijkt de contemplatieve en solitaire oriëntatie te verdwijnen. De sterke neiging om de religieuze staat te beschouwen als de enige roeping tot een leven van volmaaktheid, die eveneens bevestigd werd door het Concilie van Trente, leidde echter niet tot de volledige verdwijning van het eremietenleven, dat een weg van vrijheid en evangelische authenticiteit bleef vertegenwoordigen. Ook in deze periode zijn er gevallen van authentieke eremietenprofessies bekend.

6. In de volgende eeuwen, speciaal in de 18^e eeuw, bleef het eremietenleven bestaan, ondanks het feit dat het religieuze leven in het algemeen in diskrediet werd gebracht door de neergang van de grote monastieke orden en door de – typisch voor de Verlichting – verheffing van de

⁴ Vgl. *Regula Benedicti*, hoofdstuk 1, 3–5.

⁵ Zie daartoe: CONCILIE VAN CHALCEDON (anno 451), c. 3 en 4, in: *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, eds. G. Alberigo et al., Bologna, 1996, 88–89.

rede, en bood het de moderne mens, uitbundig gericht op zichzelf en op het potentieel van de wetenschap, de waarheid van zijn geschapen-zijn als beeld en gelijkenis van God.

Ook de grote periode van opwekking en missionair elan in het religieuze leven in de 19^e en 20^e eeuwen, met de opkomst en de vermenigvuldiging van charismata die toegewijd waren aan de evangelisatie, aan apostolische activiteit en aan de integrale bevordering van de mens, heeft de onstuitbare behoefte aan de aanwezigheid van mannen en vrouwen die, door een verborgen leven in de eenzaamheid van de woestijn, in gebed en gefocust op het wezenlijke, herinneren “aan [een] ieder het innerlijk aspect van het mysterie van de Kerk, dat de persoonlijke innige band met Christus is”⁶, niet kunnen blussen.

7. In het proces van de vernieuwing van het religieuze leven dat vooral de 20^e eeuw kenmerkte en culmineerde in het Tweede Vaticaanse Concilie met het decreet *Perfectae caritatis*, wordt erkend dat vanaf de vroegste tijd de Heilige Geest mannen en vrouwen in de Kerk heeft aangevuurd die, alleen of in een door hen gestichte religieuze familie, hun leven aan God hebben toegewijd door Christus te volgen met grotere vrijheid en Zijn levenswijze meer nauwgezet te imiteren. Steeds meer verenigd met Christus in een zelfgave die het totale leven omarmt, blijven zij de vitaliteit van de Kerk verrijken en maken haar apostolaat vruchtbaar.⁷

8. De universele roeping tot heiligheid, bevestigd door het Tweede Vaticaanse Concilie, “blijkt en moet voortdurend blijken uit de vruchten van genade die de Heilige Geest in de gelovigen voortbrengt. Op velerlei wijze komt zij tot uitdrukking bij ieder die in zijn levensstaat naar de volmaaktheid van de liefde streeft en aldus de anderen sticht.”⁸ De Concilievaders, geroepen om in gehoorzaamheid aan de stem van de Heilige Geest de nieuw te nemen stappen te onderscheiden, hebben het leven in de eenzaamheid⁹ vermeld onder de eerste vormen van de navolging van Christus. De aangepaste vernieuwing (*accomodata renovatio*) van het religieuze leven, geïnitieerd door het Concilie, heeft tevens bijgedragen aan een aanzienlijke *heropleving* van het eremietenleven, speciaal in de Latijnse Kerk.

II. ROEPING TOT EN IDENTITEIT VAN HET EREMIETENLEVEN (CANON 603)

II.1. DE KERKELIJKE ERKENNING

9. Met de promulgatie van het *Wetboek van Kerkelijk Recht* in 1983, formuleert canon 603 een diepzinnige theologische en kerkelijke synthese van de fundamentele karakteristieken van het eremietenleven, met een definitie die gevormd en verfijnd is gedurende een tweeduizend jaar oude traditie. Deze

⁶ *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 921.

⁷ Vgl. OECUMENISCH CONCILIE VATICANUM II, Decreet over de aanpassing en vernieuwing van het religieuze leven *Perfectae caritatis*, 1.

⁸ OECUMENISCH CONCILIE VATICANUM II, Dogmatische constitutie over de Kerk *Lumen gentium*, 39.

⁹ Vgl. OECUMENISCH CONCILIE VATICANUM II, Decreet over de aanpassing en vernieuwing van het religieuze leven *Perfectae caritatis*, 1.

biedt een juridische status aan de gelovigen die deze bijzondere roeping willen omarmen zonder deel uit te maken van een Instituut van Gewijd Leven,¹⁰ en erkent daarom de mogelijkheid van een roeping tot het gewijde leven in de eremietenform.¹¹

Met de vaststelling dat “de Kerk het eremieten- of kluizenaarsleven [erkent]”, identificeert canon 603 §1 een levensvorm gelijkvormig aan Christus, die teruggaat op Christus alleen op de berg,¹² kerkelijk erkend en relationeel geconfigureerd. De Kerk erkent niet zo zeer *een eremiet*, man of vrouw, maar een christologisch kenmerk, dat vorm krijgt in de afzondering van de wereld en vooropstelt ruimte te reserveren voor stilte, eenzaamheid en gebed; een ruimte die zich als zodanig opent “tot lof van God en het heil van de wereld” (vgl. canon 603 §1).

10. De eremietenindividualiteit is nooit dát alleen, want zij bevestigt zichzelf niet, maar verwijst naar de Ander, naar God, binnen een toewijding die de vorm aanneemt van *alleen zijn met de Al-Ene*. Iedere afzonderlijke eremiet maakt zich een *levensvorm* eigen die enerzijds aan hem of haar voorafgaat en anderzijds hem of haar overstijgt; de eremiet doet dit door de historische belichaming daarvan in volgzzaamheid aan de werking van de Heilige Geest. In die zin is de eremietenlevensvorm in zichzelf onvoltooid; zij is een gedeeltelijke weergave van de veelvormige *forma Christi* en staat in een open relatie zowel met het lichaam van de Kerk als met de geschiedenis. Men moet daarom verder gaan dan het historische erfgoed en de theologisch-spirituele beeldtaal die de eremiet beschouwde als het ‘individuele’ hoogtepunt van een totaal weggeschonken leven.

“Dit leven ‘in de woestijn’” – zoals de Postsynodale Apostolische Exhortatie *Vita Consecrata* in nr. 7 in herinnering brengt – “betekent [...] voor de hele kerkelijke gemeenschap een uitnodiging om ‘nooit de hoogste roeping uit het oog te verliezen, namelijk om voorgoed met de Heer te zijn’.”¹³ De zalige(*) Charles de Foucauld (1858–1916) is in dit opzicht een voorbeeldfiguur: “Ik vind de woestijn ten diepste zoet; het is zo mooi en zo heilzaam om zichzelf in de eenzaamheid tegenover de eeuwige dingen te plaatsen; men voelt zich overweldigd door de waarheid.”¹⁴ De ‘eremiet van de Sahara’ “verstond misschien als weinig anderen de reikwijdte van de spiritualiteit die uitstraalt vanuit Nazareth; [...] geboeid door het mysterie van de Heilige Familie.”¹⁵ Het is een mysterie van innerlijke recollectie en

¹⁰ Vgl. CIC, c. 603.

¹¹ Vgl. CIC, c. 603 §2.

¹² Vgl. OECUMENISCH CONCILIE VATICANUM II, Dogmatische constitutie over de Kerk *Lumen gentium*, 43, 46; Vgl. OECUMENISCH CONCILIE VATICANUM II, Decreet over de aanpassing en vernieuwing van het religieuze leven *Perfectae caritatis*, 1.

¹³ Vgl. JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 7.

(*) Charles de Foucauld is 15 mei 2022 door Paus Franciscus heiligverklaard.

¹⁴ CHARLES DE FOUCAULD, “Lettre à Marie de Bondy, 15 juillet 1906,” in *Lettres à Mme. de Bondy, de la Trappe à Tamanrasset*, DDB, Paris, 1966, 150: “Ce désert m’est profondément doux; il est si doux et si sain de se mettre dans la solitude en face des choses éternelles; on se sent envahi par la vérité.”

¹⁵ FRANCISCUS, *Prayer Vigil in Preparation for the XIV Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops*, (3 oktober 2015): “Charles de Foucauld, perhaps like few others, grasped the import of the spirituality which radiates from Nazareth. [...]

zelfverloochening. Het is een eenzaam leven dat zich uit door de meest complete zelfschenking, niet als een verborgenheid voor de mensen, maar als een verborgenheid tussen de mensen in.

11. In canon 603 §1 plaatst de Kerk het eremietenleven *praeter*, naast, de andere institutionele vormen van gewijd leven door te wijzen op zijn bijzonderheid, en door het *proprium* ervan te identificeren in de typische kenmerken van deze levensvorm: “Naast de instituten van gewijd leven erkent (*agnoscit*) de Kerk het eremieten- of kluizenaarsleven, waarin christengelovigen door een strengere afzondering van de wereld, door de stilte van de eenzaamheid, door voortdurend gebed en boetedoening hun leven geheel en al geven tot lof van God en het heil van de wereld.”

Puttend uit de wijsheid van de kerkelijke traditie, benadrukt de canon de *modus vivendi* van de eremiet: hij of zij beoefent de afzondering van de wereld *arctiore* (op meer nauwgezette wijze); zijn of haar stilte bevindt zich in de eenzaamheid, *solitudinis silentio*; hij of zij ‘draagt het habijt’ van gebed en boetedoening in een voortdurend en voortschrijdend ritme van het loven van God en van intercessie voor de mensheid. De roeping van de eremiet is om te vertoeven met God alleen, het *Unum necessarium*, langs wegen van bevrijding, van evangelische ommekeer, waardoor men de afmatting van de geestelijke strijd ervaart teneinde de reiniging van het hart te bereiken.

Deze dimensies in het leven van de eremiet worden verrijkt op dynamische wijze: in de eenzaamheid bloeit de woestijn van de meest strikte afzondering; in gebed en boetedoening wordt de stilte een echo van de stem van elke mens; in een leven in afzondering om geheel *toegewijd* te zijn.

12. Als charismatische realiteit is de *roeping* tot het eremietenleven de vrucht van de samenwerking van de menselijke vrijheid met de goddelijke genade, en wordt erkend door de Kerk, opdat zij zichzelf in haar authenticiteit kan uitdrukken.

Kerkelijke erkenning (*agnoscit*) houdt de opname in de lokale Kerk in door de bevestiging, leiding en begeleiding van de diocesane bisschop. Het gaat hier om een delicaat onderscheidingsproces dat, om de volle verwezenlijking daarvan, de kerkelijke uitoefening van synodaliteit vereist, waarbij de gelovigen en de herders er samen voor kiezen gemeenschappelijke stappen te ondernemen tot de opbouw van het Koninkrijk van God, opdat het een ieder gegeven wordt de hoop op zijn of haar eigen roeping te kunnen kennen. De binding met de herder van de lokale Kerk krijgt een speciaal canoniek-rechtelijke waarde in het geval van de publieke professie van de evangelische raden: “Een eremiet wordt door het recht (*iure agnoscitur*) erkend als aan God gegeven in het gewijd leven, indien hij zich tot de drie evangelische raden, bevestigt door een gelofte of door een andere gewijde binding, publiek verbindt in de handen van de diocesane bisschop en onder diens leiding zijn eigen levenswijze volgt.”¹⁶

13. Het eremietenleven plaatst zich dus tussen twee referentiepolen: de Kerk en de wereld. De Kerk, de moederlijke schoot die deze bijzondere roeping

attracted by the mystery of the Holy Family.”

¹⁶ CIC, c. 603 §2.

voortbrengt, en tegelijkertijd de vitale context waarbinnen zij zich ontvouwt en tot voltooiing komt in authenticiteit en volheid. De wereld, waar de eremiet zich van afzondert en voor wie de eremiet een leven aan de marge kiest. De Kerk en de samenleving vormen de context die de eremiet behoedt voor het individualistische subjectivisme en hem of haar opstelt als schildwacht van de hoop die voortgaat “over de wegen van de tijd met de ogen gericht op het toekomstig herstel van alle dingen in Christus,”¹⁷ bewust van het feit dat tijd en eeuwigheid niet meer elkaar opvolgen, maar intiem met elkaar verbonden zijn.

II.2. IN DE STILTE VAN DE EENZAAMHEID

14. De term *solitudinis silentio*, die door de Kartuizertraditie wordt gekoesterd, benadrukt dat de stilte van de eremiet niet bestaat uit de afwezigheid van stemmen of geluiden wegens de fysieke afzondering, en evenmin dat zij een van buiten opgelegde toestand is. Zij is een grondhouding die de radicale bereidheid om naar God te luisteren vertolkt; de volkomen toewijding op de zoektocht naar eenwording met Hem; toestaan meegesleept te worden in de Paasdynamiek van Christus' dood en verrijzenis; de ervaring van de geheimenissvolle vruchtbaarheid van een leven van totale overgave, en van de paradoxale en welsprekende getuigenis van een stilte die bewoond wordt door de Liefde.

15. In de radicale eenzaamheid – zo schreef de heilige Petrus Damiani (1007–1072) in zijn werk *Dominus vobiscum*, dat de kerkelijke rol van de eremietenlevenswijze in de Latijnse traditie uiterst zorgvuldig beschrijft – is de eremiet als een microkosmos, een wereld en een Kerk in het klein. Daarom kan de eremiet de Kerk en de wereld, die hij of zij vertegenwoordigt in hun totaliteit, niet vergeten. Hoe meer men aanwezig is voor God alleen, hoe meer men in zichzelf de diepste dimensie van de wereld ontdekt.

Petrus Damiani onderstreepte deze openheid met een betekenisvolle zinsnede: “[...] krachtens de Heilige Geest, die in een ieder aanwezig is, en die allen vervult, kan worden verstaan dat enerzijds alleen zijn inhoudt met meerderen zijn (*solitudo pluralis*), en anderzijds met meerderen zijn inhoudt één zijn (*multitudo singularis*).”¹⁸

16. De eerste van de twee uitdrukkingen, *solitudo pluralis*, wordt vaak aangevoerd om de eremietenervaring te karakteriseren: het is een bijzonder beladen term in de moderne context die sterk gekenmerkt wordt door het geestelijke subjectivisme, die echter – onvermijdelijk en misschien ook gelukkig – uitgedaagd wordt zich op te stellen tegenover een geglobaliseerde realiteit. Het zou echter onjuist zijn om de intuïtie van het eremitisme te reduceren tot deze eerste uitdrukking van Petrus Damiani, waardoor minder aandacht aan de uitdrukking *multitudo singularis* besteed wordt. In feite verleent juist deze spanning diepgang, waardigheid en een kritisch geweten aan de behoefte aan identiteit, die voldoende ontwikkeld moet zijn om niet te

¹⁷ JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 59.

¹⁸ PETRUS DAMIANI, *Brief 28* ('Dominus vobiscum'), hoofdstuk 6: “(...) per virtutem sancti Spiritus, qui et singulis inest, et omnes replet, et hic solitudo pluralis, et illic multitudo intelligitur singularis.”

bezwijken in een tijd die rijk is aan innerlijke onrust en arm aan innerlijke zekerheden. Het leven van de eremiet is niet een leven waarin de eenling, en dus subjectiviteit, het criterium voor het geheel is, maar een leven waarin de pluraliteit – de pluraliteit die wij in ons dragen, en die van de wereld – haar betekenis vindt in het licht van de *Ene noodzakelijke*, waardoor het eremietenleven de complexiteit van het ‘zelf’ in elke persoon als in een microkosmos integreert. Ware identiteit, die geworteld is in een levende traditie, sluit niet uit en wijst niet af, maar omsluit, integreert en stelt opnieuw samen.

II.3. TOT LOF VAN ZIJN HEERLIJKHEID

17. Canon 603 herinnert aan de Paulijnse vermaning “Bidt zonder ophouden” (*1 Thessalonicenzen 5:17*) en wijst daarmee op het feit dat de eremiet geroepen is ‘aanhoudend’ te zijn; dat willen zeggen vlug en bestendig in het tweegesprek met God. Het gebed verlangt van de eremiet een aanhoudendheid die niet statisch is, maar dynamisch en veelvormig: niet omdat gebeden en devoties vergaard zouden moeten worden, maar omdat de relatie met God de bidder in al zijn of haar dimensies betreft – lichamelijk, verstandelijk, affectief – en de betekenis van zijn of haar bestaan verlicht. Wanneer men bedenkt dat het gebed vooral bestaat in het zich beschikbaar stellen teneinde de verlangens van de Geest te ontwaren (vgl. *Romeinen 8:26–27*), zal iedere eremiet een geordende harmonie van genoemde veelvormigheid moeten vinden: ieder met zijn accenten, maar binnen een referentiekader waarvan het opportuun lijkt de essentiële kenmerken hier in herinnering te brengen.

18. Het gebed van de eremiet beweegt zich voortdurend tussen aanbidding en lofprijzing. Het verwerkelijk “op speciale wijze de *confessio Trinitatis* die het kenmerk is van alle christelijk leven; vol bewondering erkent het de sublieme schoonheid van God de Vader, de Zoon en de Heilige Geest, en getuigt het met vreugde van Zijn liefdevolle minzaamheid voor iedere mens.”¹⁹ Aanbidding is de eerste houding van een mens die zich tegenover zijn of haar Schepper als schepsel erkent. Zij verheerlijkt de grootsheid van de Heer die ons heeft geschapen, alsook de almacht van de Verlosser die ons bevrijdt van het kwade. Zij is de prosternatie van de geest tegenover ‘de Koning van de heerlijkheid’ en de respectvolle stilte in tegenwoordigheid van God, die altijd groter is dan wijzelf.

De lofprijzing, volkomen onbaatzuchtig, richt zich tot God: zij bezingt Hem en geeft Hem eer, voorbij aan wat Hij doet, eenvoudigweg omdat Hij bestaat. “De mens, geschapen naar het beeld van God, met het Bloed van Christus verlost en door de aanwezigheid van de Heilige Geest geheiligd, heeft tot *einddoel van zijn leven: het zijn ‘tot lof der heerlijkheid’ van God* (vgl. *Efeziërs 1:12*).”²⁰ “Een lofprijzing der heerlijkheid” – die doet denken aan een betekenisvolle reflectie van de heilige Elizabeth van de Drie-eenheid (1880–1906) – “is een ziel die in God verblijft, die Hem liefheeft met een zuivere en

¹⁹ JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 16.

²⁰ JOHANNES PAULUS II, Encycliek over enkele fundamentele vraagstukken van de morele leer van de Kerk *Veritatis splendor*, (6 augustus 1993), 10.

belangeloze liefde, zonder zichzelf te zoeken in de zoetheid van deze liefde; die Hem liefheeft boven al Zijn gaven, zelfs wanneer zij niets van Hem heeft ontvangen, en die het goede verlangt voor het aldus geliefde Object.”²¹

Aanbidding en lofprijzing komen voort uit de voorbede, een geschenk van de Geest van God dat de gelovige binnenvoert in het mysterie van Christus' voorbede voor de hele mensheid (vgl. *Romeinen 8:3–4*; *1 Johannes 2:1–2*; *Hebreeënen 7:25*), door ermee in te stemmen 'in het midden te staan' tussen het kwetsbare schepsel dat bedreigd wordt door het kwade, en de barmhartige Vader, de bron van al het goede.

19. Het gebed moet daarom met voortdurende aandacht de vorm van de voorbede hebben, speciaal door middel van het **Getijdengebed**.²² De eremiet, die geroepen is zich in de eenzaamheid te geven aan God voor het heil van de wereld, vindt in de voorbede een krachtige remedie tegen de gevaren van de zelfzucht. Hij of zij is zich namelijk bewust dat de voorbede mogelijk is omdat in het plan van God de schepselen onderling afhankelijk zijn.²³ Met zijn of haar gebed heeft de eremiet deel aan de moeilijkheden of tegenslagen van elke mens, lijdend in zichzelf de tragedie van de mens, die vervreemd is van God en die in conflict is met zijn broeders. In het geloof voedt de eremiet de hoop op verzoening als een vrij geschenk van God dat aan onze vrijheid wordt aangeboden. Paus Franciscus bevestigt “dat het gebed God welgevalliger en meer heiligmakend zal zijn, als wij daarin met de voorspraak het dubbele gebod proberen te beleven dat Jezus ons heeft nagelaten. De voorspraak brengt het broederlijk engagement met de ander tot uitdrukking wanneer wij in staat zijn het leven van de ander, hun meest verontrustende angsten en hun mooiste dromen daarbij in te sluiten. Over degene die zich edelmoedig eraan wijdt een voorspreker te zijn, kan met de woorden uit de Bijbel worden gezegd: ‘Dit is iemand die zijn broeders liefheeft en veel bidt voor zijn volk’ (*2 Makkabeeën 15:14*).”²⁴

Door zijn of haar voorbede, voert de eremiet in deze wereld het beeld van de komende wereld binnen, waarin God “alle tranen [...] zal wissen” (*Apocalyps 21:4*), en de gemeenschap van de heiligen zal worden voltooid.

20. “**Het Woord van God** is de oerbron van alle christelijke spiritualiteit. Het is voedsel voor een persoonlijke relatie met de levende God en met Zijn verlossende en heiligende wil.”²⁵ Elke eremiet zal ervoor zorgen voldoende tijd te reserveren voor *Lectio divina*, de ideale ruimte voor luisteren en dialoog. Volgens de onderwijzing van de Vaders betekent het bijvoeglijke naamwoord

²¹ ELIZABETH VAN DE DRIEËENHEID, *Le ciel dans la foi*, 10e dag, 2e gebed, nummer 43: “Une louange de gloire, c’est une âme qui demeure en Dieu, qui l’aime d’un amour pur et désintéressé, sans se rechercher dans la douceur de cet amour; qui l’aime par-dessus tous ses dons et quand même elle n’aurait rien reçu de Lui, et qui désire du bien à l’Objet ainsi aimé.”

²² Vgl. JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 95.

²³ Vgl. FRANCISCUS, Encycliek over de zorg voor het gemeenschappelijke huis *Laudato si'*, (24 mei 2015), 86.

²⁴ FRANCISCUS, Apostolische Exhortatie *Gaudete et exsultate*, (19 maart 2018), 154.

²⁵ JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 94.

divina – van God – namelijk dat God het object is van de lezing – het Woord van God –, maar eveneens het subject, wanneer men zich laat lezen en doorsteken door God die tot ons hart spreekt. Paus Franciscus herinnert ons eraan: “[...] in het contemplatieve leven kondigt God zijn aanwezigheid vaak aan op onverwachte wijze. Door de meditatie over het Woord van God in de *lectio divina*, worden we geroepen te verwijlen in een religieus luisteren naar Zijn stem teneinde te leven in een voortdurende en vreugdevolle gehoorzaamheid.”²⁶

21. “De geestelijke weg kent geen vooruitgang als het zich niet openstelt voor de werking van de Geest van God door de inspanning van de ascese en, in het bijzonder, van de geestelijke strijd.”²⁷

Het innerlijke leven vereist in feite een ascese van tijd en lichaam, die helpt om de neigingen van de menselijke natuur, die door de zonde gewond is, te overheersen en te corrigeren, en die essentieel is om trouw te blijven aan de roeping en Jezus te volgen op de weg van het Kruis.²⁸ In deze context passen tevens ascetische praktijken als oefeningen in innerlijke en uiterlijke onthechting en zelfbeheersing, die zich radicaal verzetten tegen de logica van de wereldse gezindheid en daarmee elke overdreven manier van leven vermijden. Bijvoorbeeld: nachtwaken als uitdrukking van de biddende verwachting van de Heer die komt (*Apocalyps 22:6*); het vasten; de soberheid in het dagelijkse leven. De eremiet streeft ernaar de absolute van God in zijn eigen bestaan tot uitdrukking te brengen en af te zien van het ontwikkelen van zijn eigen projecten, zoals het omvormen van de hermitage tot een ‘centrum’ voor spiritualiteit of gastvrijheid, of het ondernemen van pastorale initiatieven die niet met zijn levensstaat overeenkomen.

22. Deze oorspronkelijke eenzaamheid wordt een strijd tegen de ijdelheid, tegen de behoefte aan erkenning, tegen het verlangen naar de goedkeuring door en de aandacht van anderen. *De Navolging van Christus* waarschuwt: “Een mens kijkt naar het uiterlijk, maar God naar het hart. De mens kijkt naar iemands daden, maar God weegt zijn bedoelingen. Altijd goed doen en geen hoge dunk hebben van jezelf, dat kenmerkt een bescheiden mens. Het is een blijk van grote zuiverheid en innerlijk vertrouwen als je geen troost wilt van wie of wat dan ook. Wie de waardering van anderen niet zoekt in de buitenwereld, maakt duidelijk dat hij zichzelf helemaal aan God heeft overgegeven. *Want niet wie zichzelf aanprijst is betrouwbaar*, zegt de gezegende Paulus, *maar wie door God wordt aangeprezen* (vgl. *2 Korintiërs 10:18*). Wie op het innerlijke leven gericht is, gaat innerlijk de weg van God

²⁶ FRANCISCUS, *Discours aux moines de la confédération bénédictine*, (19 april 2018): “[...] dans la vie contemplative, Dieu annonce souvent sa présence de façon inattendue. Par la méditation de la Parole de Dieu dans la *lectio divina*, nous sommes appelés à rester en une religieuse écoute de sa voix pour vivre dans une constante et joyeuse obéissance.”

²⁷ CIVCSVA, *Contemplez. Aux consacrés et consacrées sur les traces de la Beauté*, Libreria Editrice Vaticana, Rome, 2015, 29: “Le chemin spirituel ne connaît aucune avancée s’il ne s’ouvre pas à l’action de l’Esprit de Dieu à travers le labeur de l’ascèse et, en particulier, du combat spirituel.”

²⁸ Vgl. JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 38.

(*Micha 6:8*), want hij is niet in de greep van het verlangen naar wat buiten hem ligt.”²⁹

23. De **Eucharistie** is het hoogtepunt en de bron van het christelijke leven en de liturgie.³⁰ In het leven van de eremiet moet zij haar voorrang behouden, ook wanneer deze niet altijd tot uitdrukking kan komen in de deelname aan de dagelijkse viering van de Eucharistie. “De Kerk heeft de Eucharistie van Christus haar Heer niet ontvangen als een gave, hoe kostbaar ook, te midden van zovele andere, maar als *de gave bij uitstek*, want het is de gave van Hemzelf, van Zijn persoon in Zijn heilige mensheid, alsook de gave van Zijn verlossingswerk.”³¹ In de Eucharistie verlangt de Zoon van God zichzelf met ons te verenigen: “het is Christus zelf die zich aanbiedt” en “wij vernieuwen ons verbond met Hem en wij maken het Hem mogelijk zijn werk van verandering steeds meer te verwezenlijken.”³²

“Volgens de christelijke opvatting van de werkelijkheid loopt de bestemming van de hele schepping via het mysterie van Christus, die vanaf het begin tegenwoordig is: ‘Het heelal is geschapen door Hem en voor Hem’ (*Kolossenzen 1:16*)”;³³ door Hem die, door Zijn bloed aan het Kruis, zowel de dingen op aarde als de dingen in de hemel tot vrede bracht (vgl. *Kolossenzen 1:20*). De eremiet is krachtens zijn of haar roeping meer dan wie ook geroepen om een diepe eucharistische spiritualiteit te ontwikkelen, dankbaar voor de ontvangen gave, en zich ervan bewust “dat de christen dit doet in naam van de gehele schepping, dat hij of zij zo de heiliging van de wereld nastreeft en zich daar intensief voor inzet.”³⁴ Het christelijke leven viert het eucharistische Mysterie en leeft in het eschatologische perspectief van de komst van het Lam, op wie het wacht, voorbereid “als een bruid die zich mooi heeft gemaakt voor haar man” (*Apocalyps 21:2*). Daarom herkent de blik van het hart Jezus in de Eucharistie, en verwelkomt Hem als “bruidegom en vriend”³⁵ door de biddende schouwing van Zijn verlossende aanwezigheid. Dit doet hij in een voortdurende bekering tot Zijn liefde in het licht van de Heilige Geest tot aan het einde der tijden, wanneer de Zoon alle dingen overdraagt aan de Vader en “‘God alles in alles is’ (*1 Korintiërs 15:28*)”,³⁶ “tot eer van de heerlijkheid van Zijn genade” (*Efeziërs 1:6*).

II.4. DE AFZONDERING VAN DE WERELD

²⁹ THOMAS VAN KEMPEN, *De navolging van Christus*, inleiding en moderne bewerking door J. Koekkoek, Uitgeverij Kok, Utrecht, 2016, boek II, hoofdstuk 6.

³⁰ Vgl. OECUMENISCH CONCILIE VATICANUM II, Constitutie over de heilige liturgie *Sacrosanctum Concilium*, 10.

³¹ JOHANNES PAULUS II, Encycliek *Ecclesia de Eucharistia*, (17 april 2003), 11.

³² FRANCISCUS, Apostolische Exhortatie *Gaudete et exsultate*, (19 maart 2018), 157.

³³ FRANCISCUS, Encycliek *Laudato si'* over de zorg voor het gemeenschappelijke huis, (24 mei 2015), 99.

³⁴ BENEDICTUS XVI, Postsynodale Apostolische Exhortatie *Sacramentum caritatis*, (22 februari 2007), 92.

³⁵ Vgl. THOMAS VAN KEMPEN, *De solitudine et silentio*, boek 2, hoofdstuk 34: “sponso et amico”.

³⁶ FRANCISCUS, Encycliek *Laudato si'* over de zorg voor het gemeenschappelijke huis, (24 mei 2015), 100.

24. De afzondering van de wereld in haar verschillende manifestaties is een oorspronkelijk kenmerk van de monastieke levensvormen, en nog meer van het eremietenleven in zijn radicale zoektocht naar een steeds meer innerlijke woestijn. De eremiet, die zich plaatst aan de randen van de wereld, verbreedt als het ware de ruimte: vanuit het centrum plaatst hij of zij zich aan de marge. Deze positie aan de marge is zeker ook een teken van de verzaking aan en het afzien van woorden en relaties. Dit is de betekenis van wat de oude Vaders *xeniteia* noemden. Verzaking en afstand impliceren zelfdiscipline en een vorm van verhulling, maar geen vreemdeling zijn.

De eremiet die zich terugtrekt uit de wereld, vlucht niet uit angst of minachting. Hij of zij heeft in de wereld gewoond, en is geroepen als christen om te proberen haar lief te hebben en haar aan te zien met de ogen en de liefde die God ons geopenbaard heeft in Jezus, die van de wereld hield tot het einde toe. Zonder de wereld kan men zich niet voorstellen de wereld te verlaten: men zondert zich af van de wereld om haar te redden; men distantieert zich van haar om haar te integreren. Wat buiten is, wordt op deze wijze verinnerlijkt; wat ver is, wordt dichtbij; wat buitengesloten is, wordt met verlangen opgenomen. Daarom betekent zich afzonderen niet vluchten.

De hermitage is geen plaats waar men zijn of haar eigen levensruimte kan maken. De eremiet neemt ter harte de uitnodiging van Jezus, die gekomen is om te redden en die de leerling wil betrekken bij het werk van de allesomvattende liefde (vgl. *Johannes 17:26*). In strikte overeenstemming met een van de betekenissen die de traditie aan het woord 'monnik' heeft gegeven, is de eremiet ook degene die de eenwording nastreeft, de aanpassing aan Christus' liefde, waarboven niets de voorkeur heeft.³⁷

25. Het vertoeven aan de marge doet herinneren aan *het beeld van de woestijn*, die door de vroege Vaders vooral werd verstaan als een emblematische plek teneinde uitdrukking te geven aan de afzondering van de wereld en aan de hardheid van de spirituele strijd die de eremieten vaak doormaken. De Latijnse Kerk verstond de spiritualiteit van de woestijn op bijzondere wijze. Het is namelijk zo dat in het Westen, aan het einde van de Oudheid en in de Middeleeuwen, de met de religieuze waarde van de woestijn verbonden symboliek een diepgaande verandering doormaakte, die niet zonder gevolgen bleef voor het idee van de hermitage en de cel van de eremiet. De plaats waar men zich terugtrekt en die men daarom woestijn bleef noemen, wordt eerst een eiland (bv. Lérins), dan een woud, en is van zijn kant weliswaar een oord van afzondering van de wereld, maar als het ware in een overdaad aan natuur, van grenzeloze en ongeordende vruchtbaarheid. De eremiet, levend midden in de natuur, die verleidt en verwart, is geroepen om te ordenen, om de omgeving waarin hij of zij leeft te veranderen in een tuin. Dit moet vooral worden verstaan als een metafoor voor de geestelijke zoektocht. Het kan er ook toe bijdragen het eremietenleven vanuit een ecologisch perspectief te duiden, vooral als het gaat om het adopteren van nieuwe levensstijlen die verenigbaar zijn met een juiste relatie tot de schepping. Zoals de encycliek *Laudato si'* van Paus Franciscus ons erop wijst,³⁸ kan en moet deze bekommernis een belangrijk onderdeel van de

³⁷ Vgl. *Regula Benedicti*, hoofdstuk 4, 21.

³⁸ Vgl. FRANCISCUS, Encycliek over de zorg voor het gemeenschappelijke huis *Laudato si'*, (24 mei 2015).

levensstijl omvatten teneinde te getuigen van een innerlijke eenvoud die zich weerspiegelt in een leven van soberheid.

26. Marginaliteit – zoals al gesteld is – markeert een afstand nemen van een centrum, maar is ook een grens, en vertegenwoordigt daarmee de mogelijkheid om punten van contact, ontdekking en dialoog te vinden. In deze betekenis is een van de heilige plekken van de marginaliteit de monastieke gastvrijheid, die niet alleen lichamelijk, maar ook geestelijk is. De heilige Benedictus sprak in deze context over “eer bewijzen aan alle mensen.”³⁹ Echter, de gastvrijheid zou voor eremieten een zeldzame uitzondering moeten zijn, willen zij de toestand van gebedsvolle afzondering in acht nemen. In de trouw aan hun charisma, die bestaat uit de eenzaamheid en de gemeenschap met Christus Jezus, kunnen de eremieten “deskundigen op het gebied van de mensheid” worden.⁴⁰ Als uitdrukking van een zoektocht naar verinnerlijking en eenwording, kan het eremitisme een punt zijn van toenadering alsook van de bewustwording van bepaalde dimensies van de zoektocht naar zingeving voor onszelf en voor de wereld, die de eremiet deelt met onze medegelovigen en met de mensheid. Om deze reden zijn in de periode na het Concilie veel eremieten, gezien hun ervaringen met het contemplatieve of monastieke leven, protagonisten geweest rond de openheid en dialoog met monastieke vormen van andere kerken en andere religies, evenals met andere culturele uitingen, op zoek naar de Naam en het Gelaat van God. Als deze betrekkingen voor de gehele Kerk vruchtbaar en bemoedigend willen zijn, moeten zij gepaard gaan met oprechtheid ten aanzien van de relaties, met zorgvuldige studie en met vurig gebed.

III. HET EREMIETENLEVEN IN DE LOKALE KERK

III.1. TYPOLOGIE VAN EREMIETEN

27. Binnen de huidige kerkelijke context kunnen meerdere typen van eremieten onderscheiden worden:

a) Leden (clerici en leken) van Instituten van eremieten- of semi-eremietenleven van wie het leven geregeld is door het universele en eigen recht.

b) Leden (clerici of leken) van Instituten van Gewijd Leven, monastiek of apostolisch, die de mogelijkheid hebben een eremietenleven te leiden volgens het eigen recht.

c) Gelovigen (clerici of leken) die een eremietenleven leiden zonder zich aan de evangelische raden te verbinden door professie.⁴¹

d) Gelovigen (clerici of leken) die door een gelofte of door een andere gewijde binding in de handen van de diocesane bisschop zich verbinden aan de evangelische raden van kuisheid, armoede en gehoorzaamheid.⁴²

28. Canon 603 erkent de *eremietenlevensvorm* en presenteert de

³⁹ Vgl. *Regula Benedicti*, hoofdstuk 4, 8.

⁴⁰ Vgl. PAULUS VI, *Address of the Holy Father Paul VI to the United Nations Organization*, (4 oktober 1965): “expert on humanity”.

⁴¹ Vgl. CIC, c. 603 §1.

⁴² Vgl. CIC, c. 603 §2.

constitutieve elementen daarvan. In beide paragrafen van de canon wordt het werkwoord *agnoscere* (erkennen) gebruikt: door het eremietenleven te erkennen wordt de Kerk inderdaad zijn behoeder en gids door de ministeriële zorg en begeleiding van de diocesane bisschop. “Zijn taak is het, de verschillende charisma’s te onderscheiden en te eerbiedigen, ze te bevorderen en te coördineren.”⁴³

In canon 603 §2 wordt gesteld dat de eremiet in de gewijde levensstaat wordt erkend indien hij of zij zich door een gelofte of andere gewijde binding publiek verbindt tot de evangelische raden van kuisheid, armoede en gehoorzaamheid.⁴⁴

De bisschop zal in zijn herderlijke naastenliefde en in zijn verstandig oordeel het charisma van het eremietenleven omarmen als een genade die niet alleen de bijzondere roeping van een gedoopte aangaat, maar die bijdraagt tot de opbouw van de gehele Kerk. Hij zal zich daarom inzetten diegenen te ondersteunen en te helpen die – na zorgvuldige onderscheiding – te kennen hebben gegeven hun leven aan God te willen wijden binnen de eremietenlevensvorm, zodat zij, geworteld in de lokale Kerk en *handelend in volle gemeenschap met de bisschop*, op edelmoedige wijze gehoor kunnen geven aan de roeping met hun krachten en met respect voor hun eigen charisma.⁴⁵

29. Dezelfde canon preciseert dat de eremiet professie doet in de handen van de diocesane bisschop – *professio in manibus* – en daarmee een binding van afhankelijkheid vormt met de herder van de lokale Kerk. Boven alles houdt de eremiet van de Kerk, en dient en erkent haar als *communio hierarchica*,⁴⁶ in het bijzonder in zijn of haar relatie met de diocesane bisschop aan wie de eremiet “eerbied en gehoorzaamheid”⁴⁷ verschuldigd is. De relatie met het bisschoppelijke gezag komt voort uit de verantwoordelijke vrijheid van de eremiet die, eenmaal toegelaten tot een bisdom, niet kan zeggen ‘een vreemde’ te zijn ten aanzien van het leven daarvan, ten aanzien van het territorium waarin hij of zij leeft, ten aanzien van een geschiedenis van heiligheid gerealiseerd in geestelijke en pastorale tradities, ten aanzien van de instellingen van een concrete gemeenschap.

In hun relatie met de bisschop vertolken de eremieten, in de bovengenoemde tweeledige dimensie, hun eigen gevoel van verbondenheid aangaande hun binding met de lokale Kerk, en worden zij onderdeel van haar weg ten heil met de bijzonderheden van hun specifieke roeping. Men zou kunnen stellen dat de afhankelijkheid van de eremiet een *gehoorzaamheid in*

⁴³ JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 49.

⁴⁴ Vgl. OECUMENISCH CONCILIE VATICANUM II, Dogmatische constitutie over de Kerk *Lumen gentium*, 43–44; vgl. CIC, c. 573–574.

⁴⁵ Vgl. JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 49.

⁴⁶ Vgl. OECUMENISCH CONCILIE VATICANUM II, Dogmatische constitutie over de Kerk *Lumen gentium*, 2.

⁴⁷ Deze zinsnede is genomen uit de ritus van de priesterwijding. Zie: HET ROMEINS PONTIFICAAL HERZIEN VOLGENS DE BESLUITEN VAN HET TWEDE VATICANUS OECUMENISCH CONCILIE EN UITGEGEVEN OP GEZAG VAN PAUS PAULUS VI, *De wijding van bisschop, priesters en diakens*, Gooi en Sticht, Hilversum, 1977, 30.

solidariteit is met de weg van het volk van God en zijn herder, teneinde hun wederzijdse begrip effectief te doen toenemen. De eremiet besteedt daarom voortdurend aandacht aan het bisschoppelijke Magisterium en neemt de behoeften van het bisdom en in het bijzonder de intenties van de bisschop mee in zijn of haar gebeden.

III.2. DE ROEPING TOT HET EREMIETENLEVEN

a) Onderscheiding en vorming

30. De roeping tot het eremietenleven, die gewoonlijk door de meesters van het monastieke leven wordt voorgesteld als een *bijzondere weg* wegens zijn radicaliteit, vereist een zorgvuldige onderscheiding teneinde de persoonlijke vaardigheden en de geschiktheid om de verplichtingen op zich te nemen, vast te stellen. Het leven in de eenzaamheid biedt weliswaar voordelen met het oog op bezinning en innerlijke concentratie, maar kan ook een gelegenheid zijn voor beproevingen, ongemak en onverwachte gebeurtenissen, die op evenwichtige en verantwoordelijke wijze bejegend moeten worden. Daarom is een zorgvuldige en respectvolle onderscheiding, die zich de risico's bewust is die het aannemen van deze levensvorm met zich meebrengt, vereist.

Het Tweede Vaticaanse Concilie en de daaropvolgende leer van het Magisterium – tot en met de meest recente documenten van deze Congregatie: de Richtlijnen *À vin nouveau, outres neuves* en *Le don de la fidélité, la joie de la persévérance* – hebben bekrachtigd dat vorming zich niet kan beperken tot geselecteerd lesmateriaal en vastgestelde perioden, maar een dagelijkse ervaring van de *sequela Christi* is, die de gehele mens engageert, teneinde *de gave van de trouw* te behoeden en te groeien in *de vreugde van de volhouding*.⁴⁸

31. De gerijpte ervaring die opgedaan is gedurende de geschiedenis van deze roepingsvorm, verlangt van degenen die zich daartoe geroepen voelen een periode van onderscheiding en vorming in een klooster of binnen een andere gemeenschap van het gewijde leven onder de leiding van een deskundige, of anders door gestructureerde ontmoetingen met zo'n deskundige of met door de bisschop aangestelde personen voor doorlopende begeleiding langs een toegespitste vormingsweg. Het doel is een vorming die de allerbelangrijkste aspecten van de menselijke betrokkenheid en interactie behelst: geestelijke, culturele en relationele.

Vanuit dit perspectief zal de eremiet niet verzuimen om speciaal belang te hechten aan een doorlopend vormingsprogramma dat overeenkomt met zijn of haar levenswijze. Het zal dus nodig zijn om een open dialoog en evaluatie te voeren met de geestelijke gids en de diocesane bisschop, die de ontwikkeling en de rijping van de weg begeleiden.

De eremiet zal in het bijzonder putten uit het grote geestelijke erfgoed van de Woestijnvaders, alsook uit het patrimonium van de christelijke traditie, het Magisterium en de getuigenis van de Heiligen.

⁴⁸ Vgl. CIVCSVA, Orientations, *À vin nouveau, outres neuves*, (6 januari 2017), §33–§42; Vgl. CIVCSVA, Orientations, *Le don de la fidélité, la joie de la persévérance*, (2 februari 2020), §46–§93.

b) De toelating

32. De evaluatie moet tevens betrekking hebben op enkele aspecten waarvoor, bij gebrek aan een specifieke bepaling, de normen voor toelating tot religieuze Instituten redelijkerwijs kunnen worden aangepast, met name wat betreft:

- gezondheid, geschiktheid van karakter en voldoende rijpheid, met bijzondere aandacht voor de psychologisch-affectieve evenwichtigheid;⁴⁹
- leeftijd, voornamelijk met betrekking tot de uitdagingen en vereisten die een leven in de eenzaamheid vergen;
- de evaluatie van eerdere ervaringen in een (diocesane/religieuze) vormingsgemeenschap en de redenen voor vertrek of ontslag;
- vrij zijn van schulden of andere lopende zaken van civiele, strafrechtelijke of canoniek-rechtelijke aard.

Voor personen die lid waren van een Instituut van Gewijd Leven of van een Sociëteit van Apostolisch Leven, of die toegelaten waren tot een seminarie, moet het schriftelijke oordeel van de hogere overste van het Instituut of van de Sociëteit, of van de Rector van het seminarie worden verzocht.⁵⁰

c) De publieke professie van de evangelische raden

33. “De evangelische raden worden [...] aan iedere leerling van Christus voorgehouden.”⁵¹ “In feite wordt ieder die in Christus is herboren, geroepen om, met de kracht die een gave is van de Geest, de kuisheid van zijn levensstaat te onderhouden, aan God en de kerk te gehoorzamen, zich op redelijke wijze te onthechten aan materiële dingen. Want allen zijn geroepen tot de heiligheid die in de volmaakte liefde is gelegen.”⁵² Dit is ook de roeping die geleefd wordt door eremieten die “zonder een publieke professie van de drie evangelische raden”⁵³ deze feitelijk in praktijk brengen (vgl. *1 Korintiërs* 7:29-31) als getuigenis van “de hoogste roeping [...] om voorgoed bij te Heer te zijn,”⁵⁴ anticiperend op de gelukzaligheid van het Koninkrijk van Christus.

Eremieten die ervoor kiezen hun gehele bestaan volgens de evangelische raden van kuisheid, armoede en gehoorzaamheid door middel van een publieke professie in de handen van de diocesane bisschop door een gelofte of andere gewijde binding⁵⁵ aan God toe te wijden, worden, zoals reeds

⁴⁹ Vgl. CIC, c. 642.

⁵⁰ Vgl. CIC, c. 645 §2.

⁵¹ *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 915.

⁵² JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 30.

⁵³ *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 920.

⁵⁴ JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 7.

⁵⁵ Vgl. CIC, c. 1192 §1: “Publiek is een gelofte als zij in de naam van de Kerk door een wettige overste aanvaard wordt; anders is zij privaat.” In dit verband is het de moeite waard om te onthouden dat het *publieke* karakter van de gelofte niet afhankelijk is van het feit of zij in het openbaar afgelegd is of bekend is aan anderen

vermeld, erkend als behorend tot de gewijde levensstaat. Een gelofte is, per definitie, een weloverwogen en vrijwillige belofte aan God die, volgens de klassieke leer, volbracht moet worden *ex virtute religionis*.⁵⁶ Voorbeelden van andere gewijde bindingen zouden kunnen zijn een eed⁵⁷ of een belofte. Met deze handeling drukt de eremiet zijn of haar vaste wil uit om Christus op meer nauwgezette wijze na te volgen, om Hem in een leven van eenzaamheid met meer trouw te imiteren.

34. De kuisheid omwille van het Rijk der Hemelen is “een teken van de toekomstige wereld en een bron van rijkere vruchtbaarheid”⁵⁸ teneinde een nieuwe mensheid naar de maat van *de volheid van de Christus (Efeziërs 4:13)* voort te brengen. De eremiet tracht in kuisheid te leven door de verplichting tot volledige onthouding in het celibaat⁵⁹ en specificceert in zijn of haar levensplan het geestelijke verstaan daarvan in overeenstemming met de vereisten van zijn of haar manier van leven. Het kuise leven van de eremiet, in afzondering en verborgen, eenzaam en zwijgend, wordt gevoed door ascese, zelfonthechting, versterving, bewaking van de zintuigen en het hart, alsook door een geordende dag- en werkindeling, voldoende rust, toereikende en gematigde voeding, en een evenwichtige aandacht voor de gezondheid.

De kuisheid, gekozen als voorwaarde voor de universele liefde en geleefd met een onverdeeld hart, verbreedt op onmetelijke wijze de horizon van de mens en verruimt zijn of haar verantwoordelijkheidsbesef, hetgeen een teken is van de volwassenheid van de persoon. Zij vormt in de mens een volheid en een verfijning van het hart, die een overvloedige verrijking zijn voor hem of haar.⁶⁰

35. De evangelische raad van de armoede, die door een publieke professie op zich genomen wordt, is een van de meest wezenlijke kenmerken van de meer nauwgezette navolging van Christus. Het fundament van de evangelische raad is de arme Christus die Zijn gelijkheid aan de Vader niet op ijverzuchtige wijze bewaakte, maar zichzelf arm heeft gemaakt voor ons (vgl. *Filipenzen 2:6–11*). Dit impliceert, als gevolg, een levenswijze van evangelische armoede, die zich uitdrukt in feitelijke armoede en in armoede van geest.

Met zijn of haar armoede getuigt de eremiet van een waarlijk humane levenskwaliteit, die de goederen relativeert en verwijst naar God als het absolute goede,⁶¹ eenvoud, nuchterheid en soberheid van leven leiden hem of haar naar een volledige vrijheid in God.⁶²

(geloften die in een seculier Instituut worden afgelegd zijn daarentegen ‘openbaar’, ook wanneer de leden tot stikte geheimhouding van de wijding verplicht zijn en dus alleen aan de leden van het Instituut zelf bekend zijn), maar alleen door middel van aanvaarding door een wettige overste in de naam van de Kerk.

⁵⁶ Vgl. CIC, c. 1191 §1.

⁵⁷ Vgl. CIC, c. 1199.

⁵⁸ CIC, c. 599.

⁵⁹ Vgl. CIC, c. 599.

⁶⁰ Vgl. PAULUS VI, Encycliek *Sacerdotalis caelibatus*, (24 juni 1967), 56.

⁶¹ Vgl. JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 89.

⁶² Vgl. CIVCSVA, Orientations, *L'économie au service du charisme et de la mission*,

36. In navolging van Christus, die gehoorzaam is aan de Vader, verplicht de eremiet zich door de gelofte van gehoorzaamheid aan de afhankelijkheid van de bisschop, zijn of haar wettige overste, te volgen overeenkomstig zijn of haar levensplan.⁶³ De gelofte van gehoorzaamheid openbaart het mysterie van de menselijke vrijheid als een weg van vasthouden aan de wil van de Vader. Zij veronderstelt en bevordert de ervaring van de dynamiek van de Geest, die de gemeenschap en de missie van de Kerk inspireert.

37. De publieke liturgische handeling, voorgegaan door de diocesane bisschop, waardoor de eremiet zijn of haar geloften van de evangelische raden aflegt, openbaart de kerkelijke betekenis van deze wijding. Daarom kan de viering plaatsvinden in een kerk van het bisdom, om de aandacht te vestigen op het feit dat de eremiet tot de lokale Kerk behoort en op de verbintenis die de eremiet aangaat met de gemeenschap, of in de parochiekerk waarin de hermitage is gevestigd, of in de kerk van de eremiet. Het is de bijzondere diocesane inworteling van deze levensvorm die aldus in herinnering wordt gebracht, een charisma dat in staat is om het geloofsleven van het Volk van God op te wekken en te voeden.⁶⁴

Wanneer de eremiet een speciaal habijt wil aantrekken als teken van de wijding,⁶⁵ zal hij of zij dat beslissen in overleg met de bisschop.

38. De *wonderbare sterkte* in God,⁶⁶ waarvan de eremieten getuigen door de publieke professie van de evangelische raden, is een zichtbare overgave, een *levende herinnering*⁶⁷ aan het goede en mooie leven van het Evangelie, “*een stille verkondiging* van Hem aan wie de eremiet zijn of haar leven heeft overgeleverd”.⁶⁸ In zijn marginaliteit en soberheid is het eremietenleven een lichtend teken voor de hele Kerk en voor de mensheid van onze tijd, en herinnert ons eraan dat het mooi is om te vertoeven in God alleen.

III.3. VOLGENS EEN *RATIO VIVENDI*

39. De canon herinnert aan een ander fundamenteel aspect, namelijk het leven volgens een *ratio vivendi*, een levensplan of *propositum* dat op sobere en wezenlijke wijze de spirituele en normatieve principes van de specifieke identiteit van de roeping presenteert.

Het levensplan veronderstelt de houding van iemand die zich voortdurend begeeft in de school van het Evangelie, de *hoogste levensregel* van gewijde personen;⁶⁹ het is een bestendige oproep tot waakzaamheid over

Boni dispensatores multiformis gratiae Dei, (6 januari 2018), §8.

⁶³ Vgl. CIC, c. 601.

⁶⁴ Vgl. CONGREGATIE VOOR DE GELOOFSLEER, Brief *Iuvenescit Ecclesia*, (15 mei 2016), 1.

⁶⁵ Vgl. JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 25.

⁶⁶ PAULUS VI, Apostolische exhortatie *Evangelica testificatio*, (29 juni 1971), 3.

⁶⁷ Vgl. JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 22.

⁶⁸ *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 921.

⁶⁹ CIC, c. 662; Vgl. OECUMENISCH CONCILIE VATICANUM II, Decreet over de aanpassing en vernieuwing van het religieuze leven *Perfectae caritatis*, 2 (speciaal punt a).

de samenhang van de roeping en de trouw aan de aangegane verbintenis.

De tekst kan opgesteld worden in de vorm van een statuut, reglement of levensplan, en is bedoeld om de gave van de roeping, die ontvangen is van de Heer, te beschermen,⁷⁰ en te streven, door een vastberaden besluit, naar de volmaaktheid van de caritas.⁷¹

In de uitwerking van het levensplan – opgesteld in overeenstemming met het universele en het particuliere recht, met het Magisterium en met de traditie van het eremietenleven – worden de grondbeginselen die eigen zijn aan het eremietenleven uiteengezet met een wijze evenwichtigheid.

In het persoonlijke stappenplan omtrent zijn of haar zoektocht naar God,⁷² specificeert de eremiet de verplichtingen en verbintenissen die voortvloeien uit de toewijding aan/professie van de evangelische raden van kuisheid, armoede en gehoorzaamheid door een gelofte of andere gewijde binding.⁷³

Het levensplan van de eremiet bepaalt de essentiële voorwaarden voor het leven van de raad van armoede, die “afhankelijkheid en beperking in het gebruik van en de beschikking over goederen”⁷⁴ met zich meebrengt. Het legt ook vast hoe de eremiet aan de bisschop rekenschap aflegt van zijn of haar economisch beheer, verwijzend naar zowel de inkomsten uit arbeid als ontvangsten uit andere bronnen, met name van de kerkelijke instellingen die eventueel bijdragen aan het levensonderhoud van de eremiet.

Met name expliciteert het levensplan de richtlijnen die aan de onderscheiding en beslissing van de diocesane bisschop als wettige overste moeten worden voorgelegd. De principes die moeten worden gehanteerd in de betrekkingen met de bisschop en de verplichtingen aan het bisdom worden eveneens vastgelegd.

Als de eremiet gebonden is door geloften, verdient het de voorkeur om het volgende in het levensplan vast te leggen: de duur van de perioden van afwezigheid van de hermitage; invalbeurten of assistenties in het bisdom; de mogelijkheid van tijd en ruimte voor ontvangst en gastvrijheid; in deze gevallen is de toestemming van de bisschop vereist.

Daartoe is het passend dat de eremiet die de opstelling van een levensplan beoogt, en de diocesane bisschop die geroepen wordt om het goed te keuren, deskundigen te raadplegen die in staat zijn om de reële verhouding tussen de vastgelegde waarden en de eisen die eigen zijn aan het eremietenleven te beoordelen.

De kerkelijke prudentie stelt voor om stapsgewijs te werk te gaan en, vóór de definitieve verbintenis, over te gaan tot een *ad experimentum* goedkeuring van het levensplan voor een bepaalde tijd. Naarmate de jaren verstrijken, kan het mogelijk zijn dat een herziening noodzakelijk is. In dat geval zullen de wijzigingen aan de bisschop ter beoordeling worden voorgelegd voor hun noodzakelijke goedkeuring.

III.4. ARBEID EN BEHUIZING VAN DE EREMIET

⁷⁰ Vgl. CIC, c. 587 (speciaal §1).

⁷¹ Vgl. CIC, c. 598.

⁷² Vgl. CIVCSVA, Instructie *Le service de l'autorité et l'obéissance. Faciem tuam, Domine, requiram*, (11 mei 2008), 9.

⁷³ Vgl. CIC, c. 599–601.

⁷⁴ CIC, c. 600.

40. Het eremietenleven wordt dus gekenmerkt door gewetensvolle eenvoud, onthechting van aardse rijkdom en toewijding aan de gemeenschappelijke wet van de arbeid, die deelname aan Gods scheppingswerk is.

Gewoonlijk voorziet de eremiet in zijn of haar onderhoud door arbeid die verenigbaar is met de eisen van het eremietenleven, in het bijzonder wat de eenzaamheid en het gebed betreft. In het geval van de eremiet-priester moet de pastorale uitoefening van het priesterlijke ambt incidenteel zijn en niet de overhand krijgen. Daarom zet de bisschop zich in om de bijzondere roeping van de eremiet te beschermen en de priester-eremiet niet te beschouwen als geheel beschikbaar voor de pastorale noden van de lokale Kerk.

Alvorens in het bisdom te worden verwelkomd en eventueel professie te doen, moet de diocesane bisschop verifiëren welke middelen zullen voorzien in een adequaat onderhoud van de eremiet, de feitelijke middelen van bestaan, de ziektekostenverzekering en de sociale zekerheid. In het geval dat aanvullende middelen nodig zijn, zal de Ordinarius door middel van prudente onderscheiding de situatie evalueren.

41. De hermitage moet voldoen aan de eisen van een strengere afzondering van de wereld en van een eenzaamheid die stilte en gebed begunstigt. Tegelijkertijd mag deze plek niet te geïsoleerd, ontoegankelijk of moeilijk bereikbaar zijn. De gekozen locatie mag niet te ver verwijderd zijn van een bedehuis als de aspirant-eremiet geen priester is. Behalve te voldoen aan de minimumeisen voor het persoonlijke leven, moeten de ruimten de mogelijkheid bieden van een geschikte plek voor gebed, voor het bewaren van de Eucharistie – met toestemming van de bisschop – en, als de eremiet priester is, voor de Eucharistieviering. Wanneer de woning niet tot het bisdom behoort, is het de plicht van de bisschop, persoonlijk of via een afgevaardigde, de geschiktheid van de gekozen plaats te controleren.

IV. DE OPNAME VAN DE EREMIET IN HET BISDOM

IV.1. LEDEN VAN EEN INSTITUUT VAN GEWIJD LEVEN OF VAN EEN SOCIËTEIT VAN APOSTOLISCH LEVEN

42. Een lid van een Instituut of van een Sociëteit kan op zijn of haar weg van de *sequela Christi* een bijzondere roeping herkennen voor het eremietenleven door de professie van de evangelische raden. In dit geval, na een bisschop te hebben gevonden die bereid is hem of haar op te nemen in de lokale Kerk, zal hij of zij het voornemen schriftelijk communiceren aan de hoogste Bestuurder van het Instituut of de Sociëteit, vergezeld van een verklaring van de bisschop die bereid is hem of haar op te nemen voor een proeftijd.⁷⁵

De hoogste Bestuurder is verantwoordelijk voor het doorgeven van het verzoek aan de Heilige Stoel, vergezeld van zijn eigen opmerkingen over dit onderwerp. De overgang naar het eremietenleven vindt plaats volgens de bepalingen die worden gegeven door de Apostolische Stoel aangaande dit

⁷⁵ Vgl. CIC, c. 684–685.

specifieke geval.

In het geval van een clericus-religieus, zullen ook de normen met betrekking tot incardinatie van toepassing zijn.

43. De band tussen de diocesane bisschop en de eremiet vereist bijzondere aandacht en waakzaamheid bij een wisseling van de Ordinarius van het bisdom. Enerzijds moet inderdaad rekening worden gehouden met de verschillende gevoeligheden met betrekking tot deze vorm van leven; anderzijds moet men garanderen dat de eremiet en de diocesane Kerk de zekerheid van de continuïteit van deze roeping niet ontnomen wordt.

IV.2. DE CLERICUS-EREMIET

44. De diocesane clericus die, na zorgvuldige onderscheiding en met toestemming van zijn bisschop, voornemens is het eremietenleven te omarmen, blijft in hetzelfde bisdom geïncardineerd. Wanneer een diocesane priester, met toestemming van zijn bisschop, voornemens is het eremietenleven in een ander bisdom dan dat van zijn incardinatie te omarmen, is een overeenkomst nodig tussen de twee Ordinarii, die de aspecten regelt die verband houden met de rechten en plichten van de incardinatie en de eremietenlevensvorm.

In het levensplan zal de eremiet-priester samen met de bisschop de voorwaarden voor de uitoefening van zijn ambt vaststellen alsook de vorm en wijze van zijn aanwezigheid in de gemeenschap van het diocesane presbyterium, volgens het nut van de Kerk en het welzijn van de priester zelf,⁷⁶ rekening houdend met de situatie die zijn nieuwe roeping met zich meebrengt.

IV.3. OVERPLAATSING NAAR EEN ANDER BISDOM

45. Gezien de band die bestaat tussen de eremiet en de diocesane Kerk, moet een eventuele, gemotiveerde, overgang naar een ander bisdom vastgelegd worden met de bisschoppen van de twee betreffende bisdommen. In het bijzonder zal de bisschop die de eremiet ontvangt, een prudente onderscheiding maken rond zijn of haar invoeging in de diocesane context. In het geval van een eremiet-clericus moeten ook de bepalingen van canons 267 tot en met 272 met betrekking tot excardinatie en incardinatie in acht worden genomen.

IV.4. HET EREMIETENLEVEN VERLATEN

46. In situaties die leiden tot het opgeven van het eremietenleven zal de diocesane bisschop blijf geven van vaderlijke waakzaamheid, prudente begeleiding en attente pastorale zorg. In dit verband zal – naar analogie – voor wie geloften heeft afgelegd, de normen worden toegepast die zijn vastgelegd voor de verschillende gevallen van de uittreding van leden van religieuze Instituten. In het bijzonder is het de plicht van de diocesane Bisschop om, voor zwaarwegende en gegronde redenen, dispensatie te verlenen van geloften of gewijde bindingen, en de eremiet uit de eremietenlevensstaat te ontslaan,

⁷⁶ Vgl. CIC, c. 270.

waarbij hij – naar analogie en aangepast aan het individuele geval – de bepalingen van canons 691 tot en met 704 in acht neemt, speciaal met betrekking tot de procedures en het recht op verdediging.

TOT BESLUIT

“De kinderlijke verstandhouding tot Maria is de koninklijke weg om trouw te zijn aan de eigen roeping, en een doeltreffende hulp om daarin vooruitgang te maken en haar volledig te beleven.”⁷⁷

De Moeder van God “heeft zich door de Geest langs een weg van het geloof naar een bestemming van dienst en vruchtbaarheid laten leiden.”⁷⁸ Zij bekent haar *fiat* tot het heilsplan (vgl. *Lucas 1:38*). Zij haast zich langs de weg van de dienstbaarheid (vgl. *Lucas 1:39*). Zij prijst de barmhartigheid van de Heer (vgl. *Lucas 1:46–55*). Zij bewaart het Woord in haar biddend hart (vgl. *Lucas 2:19*), “de vereniging met haar Zoon standvastig volhoudend tot onder het kruis.”⁷⁹

“Vanaf de aankondiging van de engel tot de verrijzenis blijft Maria, door de pelgrimstocht van het geloof heen die zijn hoogtepunt vindt aan de voet van het kruis, het mysterie dat in haar woont, beschouwen.”⁸⁰ Zij “overweegt het mysterie van God in de wereld, in de geschiedenis en in het dagelijkse leven van ieder en van allen”.⁸¹

Het is zij die wij vragen om onze broeders en zusters eremieten te vergezellen op de weg van heiliging. Dat een geest van heiligheid “zowel de eenzaamheid als de dienstbaarheid doordrenkt [...] zodat ieder ogenblik een uitdrukking is van liefde, geschonken onder de blik van de Heer;”⁸² een heiliging die “bestaat uit een tot gewoonte geworden openheid voor de transcendentie die tot uitdrukking komt in gebed en verering.”⁸³

Laten zij altijd hun blik richten op Maria, de *Stabat Mater*, die in het uur van de Verlossing Moeder van allen werd, door het woord van het eeuwige Woord; laten zij naar haar luisteren wanneer zij ons met deze “doet maar wat Hij u zeggen zal” (*Johannes 2:5*) de mate van liefde toont waarmee we moeten antwoorden op de Enige, Die ons heeft liefgehad tot het einde toe (vgl. *Johannes 13:1*); laten zij haar aanroepen met heel hun hart, als trouwe kinderen, die haar woorden bewaren die “op bewonderenswaardige wijze overeenkomen met de stem van de Vader, die bij de *theofanie* op de berg Tabor heeft bevolen: “Luistert naar Hem” (*Matteüs 17:5*).”⁸⁴

De Heilige Vader heeft de publicatie van deze Richtlijnen goedgekeurd tijdens de Audiëntie van 31 juli 2021

⁷⁷ JOHANNES PAULUS II, Postsynodale Apostolische Exhortatie over het gewijde leven en zijn zending in de Kerk en de wereld *Vita consecrata*, (25 maart 1996), 28.

⁷⁸ FRANCISCUS, Apostolische Exhortatie *Evangelii gaudium*, (24 november 2013), 287.

⁷⁹ OECUMENISCH CONCILIE VATICANUM II, Dogmatische constitutie over de Kerk *Lumen gentium*, 58.

⁸⁰ FRANCISCUS, Apostolische Consistutie *Vultum Dei quaerere*, (29 juni 2016), 10.

⁸¹ FRANCISCUS, Apostolische Exhortatie *Evangelii gaudium*, (24 november 2013), 288.

⁸² FRANCISCUS, Apostolische Exhortatie *Gaudete et exsultate*, (19 maart 2018), 31.

⁸³ FRANCISCUS, Apostolische Exhortatie *Gaudete et exsultate*, (19 maart 2018), 147.

⁸⁴ PAULUS VI, Apostolische Exhortatie *Marialis cultus*, (2 februari 1974), 57.

Vaticaanstad, 14 september 2021,
op het feest van Kruisverheffing

João Braz Cardinaal de Aviz, *Prefect*

✠ José Rodríguez Carballo, O. F. M., *Aartsbisschop Secretaris*

AANHANGSEL

I. VOORBEELD VOOR DE FORMULERING VAN HET *PROPOSITUM* EN VAN DE *PROFESSIO*

1. Het gaat hier om een voorbeeld voor de formulering van het *propositum* en van de *professio*, die een *servatis rite servandis* aanpassing is van de tekst van de formulering van de *Orde van Dienst voor de Religieuze Professie*.

2. Het tekstvoorstel van het *propositum* respecteert de grondgedachte van canon 603 wat de daar beschreven elementen van het eremietenleven betreft.

3. De formulering van de orde van dienst voor de *professio* moet de elementen respecteren die vereist worden door de brief van de SCRIS (Sacra Congregatio pro Religiosis et Institutis Saecularibus) van 14 februari 1973, gepubliceerd in SCRIS *Informationes* 1 (1975), 1, 49.

4. De formulering van het *propositum* en die van de *professio* moeten door de diocesane bisschop goedgekeurd worden.

PROPOSITUM

Ik, N.N. (*naam van de kandidaat*),
wijd,
in uw handen, en onder uw begeleiding,
eerbiedwaardige Vader N.N. (*naam van de bisschop*),
herder van de Kerk van ***,
mijn leven tot lof van God en het heil van de wereld,
door een strengere afzondering van de wereld,
door de stilte van de eenzaamheid,
door voortdurend gebed en boetedoening.

Ik beloof het door u goedgekeurde levensplan te volgen,
en de Heer te danken voor het geschenk
van opname in deze Kerk, die door u wordt voorgezeten.

Ik vertrouw mij toe aan de genade van de Heilige Geest,
op voorspraak van de heilige Maagd Maria, *** (*titel van de devotie eigen aan
het bisdom*)
en van onze Patroon/Patrones de heilige N.N.,
opdat ik getrouw moge beantwoorden aan de roeping tot het eremietenleven,
vergezeld door het gebed van het heilige Volk van God.

PROFESSIO

Ik, N.N. (*naam van de kandidaat*),
tot glorie van God,
en met de vaste wil mij op innigere wijze toe te wijden aan Hem
en op meer nauwgezette wijze Christus na te volgen heel mijn leven,
in aanwezigheid van jullie, broeders en zusters,
beloof, in uw handen,
eerbiedwaardige Vader N.N. (*naam van de bisschop*),
herder van de Kerk van ***,
voor altijd kuisheid, armoede en gehoorzaamheid,
in de vorm van het eremietenleven,

volgens het door u goedgekeurde levensplan.

Met heel mijn hart vertrouw ik mij toe aan deze Kerk,
opdat ik, door de genade van de Heilige Geest,
en de hulp van de heilige Maagd Maria, *** (*titel van de devotie eigen aan het
bisdom*)

en van onze Patroon/Patrones de heilige N.N.,
door een strengere afzondering van de wereld,
door de stilte van de eenzaamheid,
door voortdurend gebed en boetedoening,
mijn leven mag toewijden aan de lof van God voor het heil van de wereld.

II. VOORSTEL WAT DE INHOUD VAN HET *LEVENSPLAN* BETREFT

De hieronder geschetste elementen worden voorgesteld ter opstelling van een eremietenlevensplan (*ratio vivendi*, vgl. canon 603 §2), dat dient voorgelegd te worden aan de diocesane bisschop ter goedkeuring.

Preamble

Een kort verslag over de persoonlijke roep tot het eremietenleven.

1. De roeping tot het eremietenleven

- 1.1. De roeping tot het eremietenleven volgens een levensplan
- 1.2. De roeping tot het eremietenleven volgens de constitutieve aspecten zoals vermeld in canon 603 §1
- 1.3. De professie van de evangelische raden (door geloften of andere gewijde bindingen) zoals vermeld in canon 603 §2

2. De vorming

- 2.1. Programma voor een doorlopende vorming
- 2.2. Diocesane contacten

3. De behuizing en plek

- 3.1. De vestiging in een eenzame omgeving
- 3.2. De nabijheid tot een communiteit/klooster of parochie
- 3.3. De bidruimte (bewaren van de Eucharistie: canon 934, en verder) of nabije kapel
- 3.4. De gereserveerde ruimte voor ontvangst en/of gastvrijheid

4. Het geestelijke leven

- 4.1. De viering van of deelname aan de Eucharistie
- 4.2. Tijd voor de eucharistische aanbidding
- 4.3. *Lectio divina*
- 4.4. Het Getijdengebed
- 4.5. Het Sacrament van Boete en Verzoening
- 4.6. Geestelijke begeleiding
- 4.7. Waken – vasten – onthouding

5. De evangelische raden

- 5.1. De evangelische raden en het *propositum*
- 5.2. De professie van de drie geloften van kuisheid, armoede en

gehoorzaamheid (vgl. canon 599–601)

5.3. De andere gewijde bindingen

6. De relatie tot de bisschop

6.1. De voorwaarden voor opname en verblijf in het bisdom

6.2. De voorwaarden en verplichtingen voor de toelating tot de publieke professie van de evangelische raden

6.3. De voorwaarden en verplichtingen aangaande de clericus-eremiet die geïncardineerd is in het bisdom

7. De relatie tot de lokale Kerk

7.1. De parochiegemeenschap

7.2. De *communio* met het presbyterium (in het geval van een priester-eremiet)

7.3. Gelegenheid voor uitwisseling met de broeders en zusters eremieten

8. De communicatiemiddelen

9. De arbeid en het levensonderhoud

9.1. Inkomen uit arbeid

9.2. Bijdragen van diocesane instellingen

9.3. Toelagen en dergelijke

10. Bijdragen aan de sociale verzekeringen

10.1 Gezondheidsverzekering (particulier of volksverzekering)

10.2. Pensioen

Nawoord (*ad libitum*)

Vertaling: Dr. Maurits J. Sinninghe Damsté, priester van het bisdom Groningen-Leeuwarden

Redactie: Prof. Dr. Archibald L.H.M. van Wieringen, priester van het bisdom Haarlem-
Amsterdam

Eindredactie: A. Kruse MA

Copyright: Libreria Editrice Vaticana/SRKK